













Бижикич. «Шыны» бижикич... Республиканың чыгуу челе алыг чыл бараа бооп келген чону солундун почтааында эне-энеси чүүл — оон бижикичанын чагаасы.

Чагаа... Чон-биле солунун хей-хей чылдарда үзүктө чок харылашыртып келген иделегиди, амьдыралчы челек.

Чагаа хавынын иштинде суп каан бижикич чыгыс кылбок ама азы хей саньыг арынарда-даа болза, оон хемчөөлү хаман чокка, ол амьдыралдык суулары, тынч-жылыр, оуну ычканга, амьдыралчы деп үзүлээрлик таварылга эвес. Хоочун солун болганда, бижикичери-вис, шынал да хей, чажырып канчар, чоргардыр бис.

Графияны өртпей баар-дыр. Радио, телевидение ажилдап туражок, эрежок мөлөөлери, дыннадыларын, доктаал-саавырларын солундан делегерейи-биле кончуг таптыг номчуп алыр ийик чоп. Солунун бир онзагайи — материалдарын делгем болуру, чижээ, доктаал-саавыр динжи, ону чүгле адып кагбас болтай, солунга ол албан долзуу-биле бижитинип парлаттынар. Чүге дүзе ол чонга чедер ужурулг чугула документи-

доктаамал үмөйи тургулаан үеде бистин чамдык бижикичери аса соксап, дзынныр-үжүүн холга албайн турган бооп база чадавас, Ынчаллажок доктаамал бижикичери аразында «Шыны»-биле харылааыи кошмактыр хире кижичерле сагынас-тыр мөт. Акшаландырышкын и и к хире-шаа-биле солун катан үнүп эгелзэни билди, «Шыны» солун республика амьдыралчы база катан шынык кирип, ол дугайын чонга

Доржу Чымба, Баас Хомулу, Сергей Чигикит, Дарый-оол Куулар, Оолак Кара-Сал, Оолак Дүдүш, Арагыч Донка, Алдын-оол Онда, Алексей Нугурак, Татьяна Кушак, Оюн Корода, Ондар Вораш, Найгын-оол Дамдын, Николай Ооржак, Монгуш Орел, Уван-оол Монгуш, Адыр-Тулуш Ветзи, Салчак Молдурга, Александр Тава, Вичи-Уруг Кыргыс, Алексей Дамдын... оларын чижек кылдыр чүгле каш кижини демделээр номура таварыш-

Солун болгаш номчукчу

ХАРЫЫЗЫ — СИЛЕРНИҢ ЧАГААЛАРЫҢАР

Авторнун немежири — чаа бодалдын төрүттүнери ол

лер-дир. Бо дөргө өң-не бектин чижек-тир. Силер «Шыны» номчуп, ийе, апаа пат-ла чаңгып калган-дыр силер, а бисте-тисе, ону силерге белеткен, үндүрүп турар оон ажилдакчыларына, ажил туруп турган, кордунун ажилды кылган олурганда, чай-кымыз чок ажилдап чаңгыла берген узуска ынып ба (хол куру олур эвес), азы коллективтик ажилдын түрүндө номчукчуа четкен турар ужурул болгаш ын-дыр бе, сагыш сарык-даа болса, амьдырал болу-ла ону смелеп иди үндүрүп кээр ийик чоп. Вир кожууну-ду, суурну, ажил-агыи-ны ажил-амьдыралы бенип ап көрөлөйр даан, мыда адырлар айы-биле бенип чедер-чептени, нарын айтырылар, чедип алдыган чүдүдери-биле көргүзүр, дыннадыр чүдүр хой-дур. Чер-чере бистид кездэ

луна база бир чаа коруш-туд, бодалдын төрүттүнери болтай.

Көдө черден бижип, редакция-биле доктаамал хара-рылаа тулуп турар идея-кейиг бижикичери ага-сыны номчукчулар пат билер. Оларын доозанын алаар дөргө, мону бижири-биле мөңдө көрүп калса, солун арында чер эвезиш, ич-чаллажок чугаа солундук бижикичери дугайын чоруп турар болганда, каш-даа болза аттан бөгүн адып көрөлөй, Көздөн бижикичери ажилын хой саньыг даңгында Виче-оол Монгуш-оол, Кара-оол Натпы-оол, Сат Шаңчы, Валентина Шу-хоог-оол Монгуш, Самбуу Куулар, Чимис Адыр-оол, Каа-оол Хурдуг-оол, Киров Чамбы-оол, Мотор Тирчин, Чинмит Өлөт, Ортен Тейит, Раиса Чып-сай, Александр Ооржак,

Кикбоксингнин «сылдыстары»

Сентябрь 27—29 күннө Россия чемпионнары киришкени хойну керчелеп турар. Бистин спортчуларымыс Мөнгөн Монгуш (51 кг) «Россия» деп спортчу маргыла-даа болуп өрткө, Апаа Тава Республиканың 3 кижиги киришкен. Оларын тренер Семен Монгуш удуртуп ча-раан. Бо Бугу-россия спортчу мөөрейге кикбоксингге чүгле делегей, Европа болгаш

Кызыгаардан

ШУРГУКЧУЛАРНЫ ТОМААРТКАН

Сөөлү үеде Россиянын күрүнө кызгаарын кыдат болгаш моол хамаатылары талазыдан хажыдар дээ орадажыкчылар элзек көүдөп турар. Олар ме-е документилер-биле, харин-даа шуут документ чок кызгаар өрткөн оралда-чугулар турар. Чүгле август айынд эгелзэ ыныг арга-биле кызгаар чуруму хажыктан моол 20 хамаатыны чаа элзек каш кыдат кижилери сойгалап туткан. Мындай чоруктар кызгааржилар-нын ажилына доктар калып турар. Даштык чамык хамаатылар арга чок апа-ганда, кызгаарилар икелер дуглашкын бени урет шургуурун орадажыкчыны ынтайп турар. Август айында ыныг үш таварылга болга.



Культура одаа

БАРЫКСАНЧЫГ-ДАА

Эрзин кожуунун Мөрөндө культура одаанын кылгып чорудуу турар ажил-ижи-биле танышты, оон удуртукчуу Лира Чула-биле ужурашып чуга-лажыр сорулгач чедер бээрме, мында шин белет-кел киини тууук чоруп турар болду.

Культура бажынында директорунун чугаасы-биле алжар, олар Ж. В. Мольерин «Албадатырган амчи» деп шинзин республика чергелдиг бот-тыныгыр артистерин көрдүзэине кирижи-биле белеткен турар. Оон мурунда чылдарда культура ажилдакчылары М. Кожелдини «Мугарава, авай», С. Сурун-оол «Оолактын хем», «Чагаа», Ж. Мольерин «Бажы төвөри ирей» деп чонга-дарын шин кылдыр тургу-каш, суурнук уду-биле чонуга бараалтааткан. Даш-танылга кежээлеринг В. Кок-оолун «Самбажында», «Хайыраан боттан», А. Чеховтун «Харам», Паз-филевтун «Метрапаны» деп шилеринден үндүдери база көргүскүдөн.

ХООЧУННУҢ ЭДИЛЕЛИ

Арга-арыгга, аң-меңинге, хемнер-сугларына, дриг амьтаннарына, үнүштеринге, ыш-дажына, төрөн черинге шаанда тывалар хумагалалдыг, камыгылар. Херек аларган таварылга, аш-чемин, ак судун чажып, йөрөлдө сөстери тайга-сына-рына алган-йөрөгөш, бойдуштуг байлак кечини ойлай ап, четтирип чораян-нар.

биле улуг белдерин ойлой өлүмүр, аш-чеме ажылап, Хемиктин болгаш Антин сууларына балык-байлак белдерин хой албак турган бо балык шаңчы сөрө керчелеп турар ыш-кажы. Амгы шаңчы аныктарын билбес чоп, хемнер, хөлдөрүнске эгөр-түмсө хой балык-байла-нардымыс хунун болаан алысак-чижек тотгөдө-чирин частыр бүүдүлдери, азы-бүрү балык өлдүр херекселдери ажилгап чок кылгып, бойдузустун бай-лаанга хей когаралды таварыштыр каанынч түнел-дир.

Аарыга кызыгаар турбас

ХЕМЧЕГЛЕРНИ БАШ УДУР ЧОРУДАР

Тываның чума аарыгга удур станцияны ажилы эне чавыс байдалыга чедер байп келген, мынчанга халдарымы аймакдык аарыгга удур хайгарал база коксаан.

чылдагыны — тарбаган ан-нашкындан болганы бил-динген. Оон аңгыда, Тыва-нын чума аарыгга удур станцияны лабороторлук шичилелдери сибыр азы-аына, бруцеллеза, холера-га болгаш еске-даа аарыг-ларга удур кылп турар. Ам бо бугу чүдүдере ча-рыгдар ашма чок. Аарыг-ларга удур хергелзэ эмир-нин курдавыры төнүп турар. Лабораторлук шичилелдер кылар дерлик-херекселдер эргижирен.

Тураскаадыг маргылдаалар

ИЙИ ХУН УРГУЛУЧУЛААР

Миванын участок инспектору, албан-хүлээгезин күдесин чорааш мөчөнз ажына Улан Доржуевич Сатка тураскааган спортчу маргылдаалар Барын-Хемчик кожуунун Эри-Барык суурга чоотка чаа мон-биле үп удаа өрткөн. Анаа республикадан 150 киржикчи (12 ко-маанда) хүрешке, 15 км черге чарышка, полейболга, аш спортунга маргышаа.

У. Д. Саткын кубуго дөш чидиг домиселег команда аайы-биле Кызыл хоорай чыгаргазын ИХЭ-ниң спорт-чулары бири черин ап, кубок, чек-бөгөн шилден кыл-ган савалар-биле шаңктанган. Маргылдаану организаста-рына, тилкелерини шаңаап-мактарына Бай-

ПАСПОРТУҢ КАМНАП ЧОР

Кызыл хоорайны ИХЭ-ниң паспорт-чепшөөр алба-ныга паспорттарын чидир-ген хой саньыг хамаатылар-дан билдиршикчилер кээп турар. Паспорттарын чиди-рип турар кижилерин са-ны мурундагы чылдарындан өзөөжөйөн турарын ста-тистика көргүзүп турар.

ДЕТКИМЧЕНИ КӨРГҮСКЕН

Бо чылдык октябрь 19—20 хуннеринде Тыва Республи-каның наачын мөгелеринин бирээз чораш Дамыл Аныя-оол Ооржактын чырыктыг адына болган «Алдан-Маадыр» сохостун тургустунганын 25 чылгына турас-кааткан тыва хүрест маргылдаа. Сүт-Хол кожуунун «Алдан-Маадыр» сохоска болуу.

Кызыл хоорай, Красноармейская, 100, индекс 667000.

ТУРГУЗУКЧУЛАРЫ: Тыва Республиканы Чагаа болгаш «Шыны» солун редакциязынын коллективни.

Кол редактор В. Ф. ЧАДАМБА.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ КОЛЛЕГИЯЗЫ: Н. С. БАЗЫР (кол редактору орадакчымы), В. О. КУУЛАР (кол редактору орадакчымы), С. С. МОНГУШ (харысалгалыг секретар), Е. О. СЕВКЕПИТ.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: Кол редактор — 3-43-34; келген кижилер күдөп адып чер — 3-34-26; кол редактору орадакчылары — 3-34-17; 3-33-91; харысалгалыг секретары — 3-34-92; орадакчылары — 3-43-93.

КИДИЧИТЕР: миванын амьдыралы — 3-34-19; 3-34-98; үлетүр — 3-34-49; 3-36-73; кездэ ажал-агы — 3-36-82; культура, өрөйледе болгаш чогаа — 3-39-15; медалар болгаш спорт — 3-37-11; очула — 3-34-39; 3-34-93; ча-гаа — 3-39-03; корректорлар — 3-41-23; үндүрүкчүлер — 2-27-41; солун келбейн баргалга — 3-37-92; 3-14-94; буж-галтары — 3-41-16; чаралдар килзини — 3-34-57.

Монгуш Шээлейеич СУНДУКАЙ

Тыва чоңуң уран чүүлү аар чидиргеге таварышкан. Тывага уран чүүлүн үнел-зин салгакчыларын бирээз, Тываның улустун хөндө-мөйжиги Монгуш Шээлейеич Суңдукай ооза-олдакка таварышкан. 1906 чылдык октя-брының 1-де мөчөз.

Чеди-Хөл кожуунун Хову-Аксы ортумак школазынын башкымы

Агар саны: КБ «Тыва кредит» № 363906, корр. сч. 700161629, МФО, 49304729, ПНН — 1701008465.

Солун Россия Федерациязынын Парлаага болгаш масса-дыг информация секвестериниң талазы-биле коюлду-дуглаанын чамгылазына контроль болгаш бүтүктөөнүн Тыва девискер эгелзэине бүтүктөнгөн.

Бүтүктөнгөн дугаары — 100007.

Солууда парлаттыгана материалларын, авторларынын бодаллары редакцияны туружу-биле алушвей барып болур. Айыттыганы саннары болгаш еске-даа фактлары, дыңнадылары дөм авторлар боттары харылаар.